LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Takapakki alkoi 1950-luvulta. Tuolloin raivattiin paljon peltoja, laajat metsäojitukset alkoivat ja meritaimenen kutupuroja sekä jokia perattiin tukin uittoon. **TUTKIJA ATSO ROMAKKANIEMI, RKTL**

Tornionjoki antoi lohta, taimen erittäin uhanalainen

Tornionjoen lohisaalis oli viime kesänä paras vuosikymmeniin. Joen meritaimenen kanta on erittäin uhanalainen.

Ammattikalastajien lohisaalis mereltä

Vuosi	Saalis, 1 000 kg	Osuus koko saaliista, %	Saaliin arvo, 1 000 e	Arvo e/kg
2006	309	0,30	1 194	3,8
2007	339	0,29	1 155	3,4
2008	312	0,28	1 112	3,6
2009	314	0,27	1 208	3,8
2010	215	0,17	922	4,3
2011	227	0,18	1 006	4,4

MT

Lähde: Rktl

”Viime kesä oli kolmas huippuvuosi Tornionjoen lohestuksessa, ilmeisesti parempi kuin edelliset hyvät vuodet 1997 ja 2008”, kertoo tutkija **Atso Romakkaniemi** Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta.

Ensimmäiset kalatutkan keräämät tiedot ovat Tornionjoesta vuodelta 2009, joten jatkossa kudulle nousevin lohien määrää voidaan verrata sekä saalis- että tutkalaskurin avulla.

Romakkaniemen mukaan Tornionjoen lohitilanne on alkanut parantua merikalastuksen rajoitusten ansiosta 1980-luvun puolivälistä lähtien. ”Aaltoilua on ollut määrissä, mutta nousussa ollaan”, hän sanoo.

Meripyynnin rajoitus tuloksekasta

Viime kesän runsaat lohisaaliit Tornionjoesta eli väylästä johtuvat meripyynnin rajoituksista.

”Ruotsi lopetti avomeripyynnin kokonaan ja Suomi vähensi pyyntiä voimakkaasti.”

Romakkaniemi kertoo myös Puolan nähtävästi ottaneen arvostelut onkeensa ja vähentäneen kalastusta.

Puolassa on kirjattu tilastoihin paljon lohta meritaimenina, ja siten pyynti on voinut olla voimakkaampaa kuin lohikiintiö edellyttäisi.

”Kun muissa Itämeren rantavaltioissa lohen osuus oli 90 prosenttia meren lohikalasaalista, niin Puolassa meritaimenen osuus oli 90 prosenttia”, Romakkaniemi kuvaa tilaston manipulointia.

Toinen iso syy viime suven lohen runsauteen on lämmin talvi 2011–2012.

Kaksi edellistä talvea olivat kylmiä. Silloin mereen syönnökselle tulleesta lohesta kypsyi tavallista pienempi osuus suvunjatkoon ja kalaa jäi paljon mereen.

”Lämpimän viime talven jälkeen tilanne purkautui sitten voimakkaana nousuna kudulle”, Romakkaniemi sanoo.

”Meritaimen on surullinen tapaus”

Romakkaniemi sanoo Tornionjoen meritaimenen tilannetta surulliseksi.

Myös muiden maamme vähien meritaimenjokien kannat ovat heikot.

”Takapakki alkoi 1950-luvulta. Tuolloin raivattiin paljon peltoja, laajat metsäojitukset alkoivat ja meritaimenen kutupuroja sekä jokia perattiin tukin uittoon.”

Ojituksista liikkeelle lähtenyt humus ja hiesu lietti laajat alat kutusoraikkoja kelvottomiksi taimenen häille. Kivien perkaus uiton tieltä muutti virrat suoriksi ja suojaisat kutukuoppien paikat katosivat.

”Kolmas hankala seikka meritaimenen kannalta olivat nailonverkot, ne olivat erittäin halpoja ja tehokkaita aiempiin verkkoihin verrattuna”, Romakkaniemi sanoo.

Meritaimen häviää sivusaaliina

Isot määrät pientä meritaimenta jää sivusaaliiksi etenkin siian pyynnissä rannikkoalueella, Romakkaniemi sanoo.

Meritaimen on sukukypsä vasta 55–60-senttisenä, 2–3 merellä vietetyn vuoden jälkeen. Romakkaniemen mukaan kilosen siian pyyntiin tarkoitettuun, silmäkooltaan 50-milliseenkiin verkkoon jää helposti pientä meritaimenta, joka ei ole vielä kertaakaan kutenut.

”Kala menee verkkoon useimmiten pää edellä ja tukehtuu”, Romakkaniemi sanoo.

Alamitasta ei ole apua, kun saalis on kuollut.

Romakkaniemen mukaan lohenpyynti vetää jo Tornionjoelle jopa 10 000 uistelijaa suvessa. Vaappuihin tarttuu lohen lisäksi paljon meritaimenta.

”Vaapuissa on yleensä aina kaksi kolmikoukkua, niissä väkäset. Meritaimenta ei ole helppo irrottaa niin, että kala selviäisi sukuansa jatkamaan.”

JUHA AALTOILA

PEKKA FALI

Kalastusmestari Rainer Määttä esittelee Muoniossa tuotettuja vuoden ikäisiä meritaimenen poikasia.

Kaksivuotiaita meritaimenen poikasia.

Meritaimenen tutkimus ja viljely Muoniossa päättyvät

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (Rktl) Muonion kalanviljelylaitos perustettiin vuonna 1958. Nyt meritaimenen tärkein tutkimusyksikkö ja iso poikasten kasvattaja on tulossa tiensä päähän.

Rktl:n johtokunta on päättänyt kuusi työntekijää työllistävän laitoksen lopettamisesta. Hallituksen alueellistamisen koordinaatiotyöryhmä käsittelee vielä asian. Jos päätös on Rktl:n johdon esityksen mukainen, tutkimus ja kasvatus loppuvat Muonion kalanviljelylaitoksella 31.9.2013.

”Suru tässä on puserossa. Vuokrasopimus on irtisanottu Senaattikiinteistöille”, sanoo laitosta johtava kalastusmestari **Rainer Määttä**.

Laitos tuotti ja toimitti viime vuonna istutuksiin eri tahoille runsaat 90 000 meritaimenen jokipoikasta ja 10 000 vaelluspoikasta.

Määttä näkee isot mahdollisuudet kalastusmatkailun kehittämisessä, kunhan Tornionjoen vesistön nousuun saatu lohikanta pysyy kasvu-uralla.

Samaan laitokseen keskitetty kalan tutkimus ja poikastuotanto ovat hyötyneet toinen toisistaan.

Tutkija **Atso Romakkaniemi** kertoo, että tutkimusta on johdettu Oulusta käsin jo pidempään.

”Jatkuvat seurannat voivat muuttua hankalammiksi”, hän pohtii Muonion laitoksen alasajoa. ”Tutkimushenkilöstölle tulisi löytää tilat mahdollisimman läheltä tutkittavia alueita.”

JUHA AALTOILA

> Suru tässä on puserossa.«
>
> **RAINER MÄÄTTÄ**

Turisti sai hyvin lohta Tenolta

Kalastusmatkailijat saivat varsin hyvän lohisaaliin viime kesänä Tenojoelta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (Rktl) alustavien tietojen mukaan Suomen puolen kalaturistit ottivat kaikkiaan noin 29 tonnia lohta. Saalis kasvoi yli 50 prosenttia edellisestä vuodesta.

Rktl:n keskiviikkona julkistaman saalisseurannan perusteella joesta nousi pääosin alle kolmen kilon lohia. Niiden osuus oli lähes 80 prosenttia koko annista. Isojen yli seitsemän kilon kalojen osuus jäi vajaaseen kymmeneen prosenttiin.

Suomen puolella kalastusluvan osti 7 900 pyytäjää. Lisäksi nuorisolupia myytiin hieman yli tuhat.

Tiedot Tenon koko saaliista valmistuvat loppuvuodesta. Viime vuonna joki antoi kaikkiaan 79 tonnia lohta. Määrä jäi noin 40 prosenttia pitkän aikavälin keskisaaliista. Pääosan saalista ottivat suomalaiset ja norjalaiset paikalliset pyytäjät.

MT-STT

Merivesi tavallista lämpimämpää

Ilmatieteen laitoksen Jääpalvelu on julkaissut talvikauden ensimmäiset Itämeren pintalämpötilakartat.

Suomen merialueiden pintalämpötila vaihtelee Perämeren pohjoisosan rannikkovesien viidestä asteesta Itämeren altaan 13 asteeseen. Vesi on noin 1–2 astetta keskimääräistä lämpimämpää.

Lämpötiloista ei kuitenkaan pystytä ennustamaan tulevaa jäätalvea. Ilmatieteen laitos tutkii keinoja ennustaa jääpeitettä jo syystalvella.

MT

OIKAISU

Virheellistä tietoa kokouksesta

Maaseudun Tulevaisuuden jutussa ”Lapin metsästäjät antavat riistakeskukselle moitteita” (MT 22.10.) **Veikko Vaara** Sodankylästä kertoi seuraavaa: ”Esitimme yksimielisesti karhukiintiön poistamista poronhoitoalueelta. Riistapäällikkö, joka toimi kokouksen sihteerinä, kieltäytyi kirjaamasta riistapoliittisena pitämäänsä esitystä pöytäkirjaan.”

Väite ei pidä paikkaansa. Lapin alueellisen riistaneuvoston kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi, että kokous esitti karhukiintiön poistamista itäiseltä poronhoitoalueelta ja kiintiöiden nostoa aiemmasta läntisen alueen pyynnissä.

Pahoittelemme virheellistä tietoa.

MT

AJANKOHTAISTA LUONNOSSA

ESKO INGBERG

Aalto paiskautuu valtavalla voimalla rantakivikkoon Porin Mäntyluodossa.

Tyrskyjä bongaamaan

Syksyn edetessä kohti lokakuun loppua voimistuvat usein myös tuulet ja aallonkorkeus kasvaa, jolloin rantakallioille nousee toinen toistaan komeampia tyrskyjä.

Luonto näyttää voimansa, jonka avulla se on vuosituhansien kuluessa muotoillut rantojen kiviä, kallioita ja rantaviivaa.

Aaltojen synty tarvitsee tilaa ja kovan tuulen. Niiden alku on ulapoilla, suurilla ja syvillä vesimassoilla, jolloin tuuli pääsee esteettä kulkemaan mahdollisimman pitkän matkan yhtäjaksoisesti.

Mitä kauemmin ja voimakkaammin tuulee samasta suunnasta, sitä korkeampia ovat aallot.

Huimiin aallonkorkeuksiin päästään lähes vuorokauden kestävissä myrskyissä, jolloin varsinaisella Itämerellä suurin yksittäinen aalto on ollut 14-metrinen ja Suomenlahdella 9 metriä.

Avovesiaallokko on aina korkeampaa kuin rannan tuntumassa oleva aallokko.

Aallon matka taittuu ulapalta kohti rantaa. Matalikolle saapuessaan aallon harja kohoaa ja murtuu tyrskyksi. Komeimmat näkymät syntyvät, kun aalto kohtaa esimerkiksi karin tai kallion, jolloin se hajoaa nopeasti ja voimalla valtaisan vesimassan vyöryessä esteeseen.

Myös suurimpien sisävesien aallot voivat kasvaa jopa yli metrin korkeuteen. Koska järvet ovat kuitenkin matalampia, suojaisampia ja pinta-alaltaan pienempiä, ei aallonkorkeus pääse kasvamaan samoihin mittoihin kuin merellä.

Rannoille suuntaavan tyrskybongarin on hyvä pukeutua lämpimästi ja ottaa sadetakki mukaan. Vaikuttavan näytöksen jälkeen auttaa termospullosta nautittu lämmin eväs mukavasti palautumaan kolean sään jäljiltä.

SARI KANTINKOSKI
Kirjoittaja opiskelee luontokartoittajaksi. Hän kertoo ajankohtaisista luontoasioista tällä palstalla noin kahden viikon välein.

HAE OMASI!

Vain 4,90 norm. ~~8,90~~

LEHTI METSÄSTÄ.

Tai tilaa Aarre-lehti 6 kk vain 27,90 (5 lehteä) kestotilauksena 1. jakso (norm. ~~39,90~~)

Tilaa lähettämällä tekstiviesti: AR AM2025 sekä nimesi ja osoitteesi numeroon 16124. **Tai tee tilaus netissä:** www.aarrelehti.fi/tilaa

Normaali tekstiviestin hinta. Palvelu toimii Soneran, Elisan, dna:n ja Saunalahden liittymillä. Tarjous voimassa 9.11.2012 asti kotimaassa. Tilaus alkaa ensimmäisestä mahdollisesta numerosta ja se laskutetaan tilauksen alettua. Nimi- ja yhteystietoja voidaan käyttää ja luovuttaa henkilötietolain mukaisesti.